

تحلیل گفتمان‌شناسی گزیده‌ای از سرودهای ملی کشورهای جهان

دکتر سعید مهرپور^۱، دکتر حبیب احمدی^۲ و مرجان نادری^۳

تاریخ پذیرش: ۹۳/۱۱/۱۲

تاریخ وصول: ۹۳/۸/۶

چکیده:

پژوهش حاضر کارکردهای سرودهای ملی هفتاد کشور جهان که به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند را با استفاده از روش تحلیل محتوی بررسی می‌کند. این پژوهش نشان می‌دهد که این متون نسبتاً کوتاه غنی‌ترین، تأثیرگذارترین و در عین حال اسرارآمیزترین مفاهیم را به شنونده آن القا می‌کند. نتایج حاصل از تحلیل محتوای این سرودها نشان می‌دهد که ۲۹ نقش متفاوت توسط جملات این سرودها بیان می‌شود که در میان آنها نقش‌های "توصیف" و "ندا" به ترتیب پرسامدترین و نقش‌های "ملامت"، "انذار" و "تسلی" کم‌سامدترین کارکردها را دارا می‌باشد. بیست و پنج گروه از این نقش‌ها در بعضی از ویژگی‌های واژگانی و ساختاری مشترک هستند. علاوه بر این، سرود ملی کشورهای "مصر" و "فلسطین" بیشترین و سرود ملی کشورهای "یونان" و "پاکستان" کمترین فشردگی معنایی را دارند. دیگر نتایج به دست آمده بیانگر این است که در سرود ملی تمامی کشورها آثاری از مضامین ملی زیر وجود دارد: ۱- تهاجم، مثل جنگ و درگیری؛ ۲- درد، مثل رنج کشیدن، فنا شدن، شهید شدن؛ ۳- آزادی، استقلال و رهایی از اسارت؛ ۴- طبیعت، کوه، رودخانه و مناطق خاص طبیعی یک کشور؛ ۵- شادی مثل ترانه‌ها، سرور، عشق؛ ۶- مذهب، ایمان، خدا، پیامبر؛ ۷- مفاهیم نوستالژیک مثل تاریخ، خاطرات، نیاکان؛ ۸- آرمان‌های والای بشری مثل راست‌گویی، شکوه، افتخار، غرور، اتحاد، وفاداری، عدالت و صلح.

مفاهیم کلیدی: سرودهای ملی، تحلیل محتوی، نقش‌های زبانی، ویژگی‌های واژگانی، ویژگی‌های ساختاری

^۱ دانشیار بخش زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی دانشگاه شیراز (نویسنده‌ی مسئول)
smehrpur@rose.shirazu.ac.ir
^۲ استاد گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز
ahmadihabib@rose.shirazu.ac.ir
^۳ کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان
naderi.marjan@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله

در هنگامه‌ای که جهان در حال تبدیل شدن به دهکده‌ای کوچک می‌باشد، ملت‌ها به دنبال راه‌کاری هستند که هویت ملی خود را حفظ کنند. شاعران در حوزه‌ی شعر و سرود ملی به حفظ بن‌مایه‌های فرهنگ کشور خود پرداخته‌اند و آن را به یکی از پایه‌های هویت ملی تبدیل نموده‌اند. اشعار و سرودهای ملی هر کشور به نوعی بیانگر نظریه‌های دینی و ملی مردمان آن کشور در مورد هویت‌شان می‌باشد. این اشعار به مثابه‌ی گونه‌ای پربار و پرثمر از گونه‌های هنر و ادبیات مردمی است که حامل مؤلفه‌ها، نشانه‌ها و کارکردهای معنی‌دار در آفرینش، نگهبانی و عرضه‌ی عناصر هویت ملی است. با استفاده از این اشعار نشانه‌ها، نمادها و مؤلفه‌های جذاب و نیرومندی را می‌یابیم که هم‌دلی و هم‌آهنگی و پیوندهای مشترک میان افراد این دهکده‌ی جهانی را یادآور می‌شوند.

در این اشعار، جلوه‌های مشترک فرهنگ‌های بومی استحاله شده و تبدیل به اراده‌ی با هم زیستن می‌شود. به مدد این اشعار نشانه‌ها، نمادها و مؤلفه‌های جذاب و نیرومندی را می‌یابیم که هم‌دلی و هم‌آهنگی و پیوندهای مشترک میان افراد این دهکده‌ی جهانی را یادآور می‌شوند. تأثیرگذاری اشعار و سرودهای ملی در فرهنگ دینی و ملی، مثبت و سودبخش بوده و پاسخی است به نیازهایی مانند: حفظ هویت ملی، ایجاد هبستگی ملی، تحکیم باورهای بومی و مذهبی، ساماندهی رفتارهای اجتماعی، ایجاد تقویت تحرک اجتماعی و مواردی از این قبیل.

در پژوهش حاضر نیز با توجه به این اصل که هر گاه نمونه‌ها و نشانه‌هایی از وطن‌خواهی و میهن‌پرستی در نزد مردمان هر سرزمین اثبات گردد، بعنوان عاملی مؤثر و مثبت در میزان همگرایی و تعامل فرهنگی میان آنان ارزیابی می‌شود، به بررسی و پژوهش در پیکره‌ی فرهنگی کشورهای جهان از طریق بررسی سرودهای ملی آنان پرداخته شده است. از آنجا که ساختار نظام فرهنگی کشورها، عناصر فرهنگی متنوع از قبیل هنر، ادبیات، آداب و رسوم، عادات و اعتقادات و ... را شامل می‌گردد، از میان عناصر فرهنگی موجود، تجزیه و تحلیل متنی و گفتمانی سرودهای ملی کشورهای جهان با تأکید بر هویت ملی بعنوان محور اصلی این پژوهش مدنظر قرار گرفته است.

هویت یکی از مفاهیم بنیادی در جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی است که تعریف مورد وفاقی از آن ارایه نشده و می‌توان آن را به معنی چیستی و در پاسخ به پرسش ماهیت دانست.

مطالعه‌ی تاریخ گواهی می‌دهد که مسأله‌ی هویت ملی، همراه با مسأله‌ی ملیت در جامعه‌ی ایرانی از اواخر قرن نوزدهم میلادی و اوایل جنبش مشروطیت توسط برخی تجددخواهان و روشنفکران مطرح شد و به زبان فارسی راه یافت. هویت ملی در ایران به

تدریج همراه با تغییر ساختار طبقاتی و بافت فرهنگی شکل گرفت و در ادبیات سیاسی مطرح شد. هویت ملی، زمانی در علوم سیاسی و علوم اجتماعی بعنوان یک مفهوم برجسته خودنمایی کرد که اراده‌ی مردم بر این قرار گرفت که از هویت خود در مقابل ملت‌های دیگر آگاه شوند و آن را با اهداف سیاسی - فرهنگی یا اقتصادی - اجتماعی به کار گیرند (لک، ۱۳۸۴: ۲۴).

هایدگر به نقل از معینی علمداری (۱۳۸۱: ۱۳)، جغرافیا را عامل بنیادی هویت ملی می‌داند و معتقد است که هویت به واسطه‌ی پیوند هستی‌شناختی انسان به سرزمین و ریشه‌های بومی‌اش تعریف می‌شود و قطع شدن این ریشه‌ها سبب بی‌خانمانی و بحران هویت در او می‌شود.

سرود ملی مظهر هویت یک ملت است. منظور از ملت، یک کشور یا یک دولت و یا منطقه‌ای است که مردم آن خود را متعلق به یک ملیت واحد می‌دانند. سرودهای ملی به صورت رسمی و غیر رسمی وجود دارند و برخی ملت‌ها بیشتر از یک سرود ملی دارند. یکی از مقولاتی که در مطالعه و بررسی زبان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است "گفتار کنش" می‌باشد. کار انسان‌ها در استفاده از زبان برای بیان مقصود خود، تنها تولید لغات و جملات نیست بلکه آنها با سخن یا جمله خود کارهایی انجام می‌دهند که بسته به موقعیت‌های متفاوت نمایانگر کنش‌های گوناگونی می‌باشد. آستین به نقل از نونان (۱۹۹۳)، در تجزیه‌ی گفتار کنش‌ها سه نوع متمایز برای آنها در نظر می‌گیرد: ۱. کنش بیانی ۲. کنش منظوری ۳. کنش نتیجه.

"کنش بیانی" عبارت از کلماتی است که به صورت جمله‌ی دستوری تنظیم و ارائه شده است: (هوا گرم نیست؟) بیان این جمله خود نوعی کنش است که با استفاده از واژگانی خاص صورت گرفته است. "کنش منظوری" کارکردی است که بیانگر هدف گوینده می‌باشد. "کنش نتیجه" عکس‌العمل شنونده در برابر کنش بیانی است که ممکن است به وفق مراد گوینده کلام باشد. در صورتی که شنونده "کنش منظوری" را درست تفسیر نکند، "کنش نتیجه" چیزی برخلاف انتظار گوینده خواهد بود. در رابطه با جمله‌ی بالا اگر شنونده در یا پنجره را باز کند، بدین معنی است که "کنش منظوری" را به درستی پاسخ داده است.

یکی دیگر از مقولات رایج در بررسی زبان، مقوله‌ی متن می‌باشد. در زبان‌شناسی به مجموعه‌ای واحد چه نوشتاری و چه گفتاری که معنی‌دار باشد متن گفته می‌شود. متن، بیشتر یک واحد معنایی است تا دستوری که دارای بافتار است. هیچ محدودیتی در اندازه‌ی متن وجود ندارد، متن می‌تواند حتی از یک جمله هم کوتاه‌تر باشد. اعلانات

عمومی^۱، ضرب‌المثل‌ها، شعارهای تبلیغاتی و نظایر آنها که گاهی تنها یک کلمه‌اند، متن به حساب می‌آیند: سیگار کشیدن ممنوع. سکوت. جمهوری اسلامی آری. بافتار ویژگی منحصر به فردی است که متن را از غیر متن متمایز می‌سازد. پیوند و انسجامی که بین عناصر متن وجود دارد.

در پژوهش حاضر، متن سرودهای ملی که در رخدادهای عمومی به اجرا در می‌آیند و همچنین در نظر شنوندگان این سرودها در سراسر جهان بعنوان نماد آن کشور شناخته شده‌اند، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ترجمه‌ی این سرودها سعی شده است تا جای ممکن معنی و بافت جملات اصلی در ترجمه‌ی اثر نیز حفظ شود و از ترجمه‌ی آزاد تا حد ممکن خودداری شود.

اهداف پژوهش

پژوهش حاضر در پی ارائه‌ی تصویری روشن از شرایط تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی کشورهای مورد مطالعه به منظور افزایش شناخت فرهنگ و هویت این کشورها به عنوان منبعی علمی جهت پژوهش‌های آینده می‌باشد.

سؤالات پژوهش

جامعه‌شناسان و پژوهشگران فرهنگ و هنر در تقسیم‌بندی ترانه‌ها، گونه‌هایی از ترانه‌های کار، شادی، عزاء، مذهبی، عاشقانه، عارفانه، حماسی و ... را برشمرده‌اند. آنچه در این میان حایز اهمیت می‌باشد این نکته است که در تقسیم‌بندی‌هایی که تا کنون از این ترانه‌ها صورت پذیرفته، به سرودها یا ترانه‌هایی که مضمون ملی داشته باشند اشاره نشده است.

محور اصلی بحث حاضر بررسی سرودهای ملی است که ضمن ثبت اشعار، به پرسش‌هایی نیز پاسخ دهد که عبارتند از:

- ۱- کدام یک از سرودها با توجه به درصد نقش‌های موجود در آنها از فشردگی معنایی بیشتری برخوردار است؟
- ۲- جملات سرودها از نظر زبان‌شناسی چه کارکردهایی دارند؟
- ۳- پربسامدترین کارکردها کدامند؟
- ۴- مضامین ملی نزد هر ملیت با چه مفاهیمی بیان شده است؟

¹ public notes

پیشینه پژوهش

الف) تحقیقات داخلی

یار محمدی (۱۳۸۳)، گفتمان را مفهومی میان‌رشته‌ای می‌داند که در بسیاری از رشته‌های علوم اجتماعی چون زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه و غیره کاربرد دارد. وی برای تعریف گفتمان از تشبیه "دو روی سکه" استفاده می‌کند به این ترتیب که در یک طرف سکه گفتار و در طرف دیگر عمل قرار دارد. این بدان معناست که اولاً معنای گفتار عبارت از عملی (یا نقشی) است که با آن گفتار ملازمت دارد؛ ثانیاً گفتار و عمل را نمی‌توان از هم جدا کرد؛ ثالثاً چون هر کنشی تحت شرایط اجتماعی خاصی صورت می‌گیرد پس تفسیر گفتار نیز تابع شرایط خاص اجتماعی می‌باشد.

یارمحمدی (۱۳۸۳)، بررسی نوع و رخداد و بسامد و هم‌آیی واژگان را یکی از طرق توصیف گفتمان به شمار می‌آورد زیرا گونه‌های مختلف گفتمان بسته به موضوع، هدف و عوامل دیگر با انواع واژگان خاصی تجانس دارند. به عقیده‌ی وی واژگان‌گونه‌ها را می‌شود از جهات مختلف مورد بررسی قرار داد. یکی مطالعه‌ی آماری است که ضمن آن می‌توان ویژگی‌های گونه‌های مختلف را از جهات توزیع واژگان موضوعی بررسی کرد و حتی بسیاری از عملکردهای دستوری را مشخص نمود. این شیوه یکی از راه‌های بسیار مرسوم تجزیه و تحلیل متون می‌باشد.

جمشیدی‌نسب (۱۳۸۳)، به تحلیل متنی آیات جزء بیست و نهم قرآن پرداخته است. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که این آیات ۳۳ نقش گفتاری مختلف ایفا می‌کنند که از آن میان نقش‌های توصیف، تعلیل و دستور به ترتیب پربسامدترین نقش‌ها می‌باشند. به همین ترتیب سه نقش عذر، جواز و دعا کم‌بسامدترین نقش‌های به کار رفته در این جزء می‌باشند. نتایج بدست آمده همچنین نشان می‌دهد که ۱۱ سوره‌ی جزء بیست و نه قرآن از لحاظ فشردگی معنایی با یکدیگر تفاوت دارند.

در تحقیقی که توسط مصباح (۱۹۹۹)، بر روی آیات جزء سی قرآن صورت گرفت نیز نقش توصیف بیشترین بسامد و آرزو و تسلی کم‌بسامدترین کارکرد را داشتند؛ همچنین مرادی (۱۳۸۴)؛ جز بیست و هفتم را مورد تحلیل متنی قرار داد. از بیست و پنج نقش به دست آمده سه کارکرد توصیف، توضیح و نتیجه‌گیری به ترتیب دارای بیشترین فراوانی و در مقابل سه نقش پیش‌گویی، تعجب و نفرین کمترین فراوانی را به خود اختصاص دادند. بر اساس آنچه رحیمیان (۱۹۹۵)، می‌نویسد، کنش‌های منظوری در قالب مقولاتی چون خبر^۱، پرسش^۲، امر^۳ و غیره دستوری شده‌اند. وی بندهای فارسی را با استفاده از

^۱ statement

^۲ question

^۳ directive

همین طبقه‌بندی سازماندهی می‌کند. رحیمیان برای مواردی که بین ساخت دستوری و کنش‌های منظوری موجود در آنها ارتباط مستقیم برقرار نیست از عبارت "کنش زبانی غیر مستقیم"^۱ استفاده می‌کند.

ب) تحقیقات خارجی

ون دایک (۱۹۷۷)، برای تجزیه و تحلیل گفتمانی قدمتی بیش از دو هزار سال در نظر می‌گیرد و معتقد است منشأ آن، به مطالعه‌ی گفتار عوام و ادبیات مردمی برمی‌گردد؛ اما سال‌ها طول کشید تا زبان‌شناسی به گونه‌ای مستقل، شکل علمی به خود گرفت و به صورت شاخه‌ای مستقل کار مطالعه زبان را آغاز کرد.

کنش‌های گفتاری یا کارکردهای زبانی گوناگونی وجود دارد. مالینوفسکی به نقل از مصباح (۱۹۹۹)، به دو نقش وسیع زبان اعتقاد دارد. نقش‌هایی که مالینوفسکی برای زبان در نظر می‌گیرد عبارتند از: نقش منظورشناختی^۲ و نقش معنوی^۳. وی نقش منظورشناختی را به معلوم^۴ و منقول^۵ تقسیم می‌کند و کاربرد نقش دوم را به مراسمات و موضوعات مذهبی محدود می‌کند.

بوهلر (۱۹۳۴)، نیز با تقسیم‌بندی کارکردهای زبانی، آنها را درسه گروه طبقه‌بندی می‌کند. وی به کارکرد عاطفی^۶ اشاره می‌کند که احساسات و عواطف گوینده در آن دخیل است و در واقع گوینده - محور است؛ مورد دوم، نقش شناختی^۷ است که شنونده - محور است. بوهلر سومین نقش را نمادین^۸ می‌نامد که گوینده و شنونده در آن به اندازه‌ی دو نقش قبل محوریت ندارند.

افراد دیگری مانند فرث به نقل از صلح‌جو (۱۳۷۷)، نقش‌های زبانی را با توجه به بافت تعریف کرده‌اند. فرث بر این باور است که معنی همان "نقش در بافت" می‌باشد. به عبارت دیگر معنی جمله از مجموع تک‌تک کلمات به دست نمی‌آید. نقشی که یک گفته یا نوشته در موقعیتی خاص بر عهده دارد، نشان‌دهنده‌ی معنی آن است. این دیدگاه، نظریه‌ی "بافت موقعیت"^۹ مالینوفسکی را تداعی می‌کند. فرث برای معنی، لایه‌های متفاوتی در

^۱ indirect speech act

^۲ pragmatic

^۳ magical

^۴ active

^۵ narrative

^۶ expressive

^۷ cognitive

^۸ representational

^۹ context of situation

نظر می‌گیرد که به نظر صلح‌جو، در ترجمه نمی‌توان تمامی آنها را منتقل کرد. این لایه‌ها عبارتند از: واج‌شناسی^۱، هم‌آیی^۲ و موقعیتی^۳.

آنچه که بوهلر درباره‌ی کارکردها گفته بود توسط یاکوبسن تکمیل شد. یاکوبسن به نقل از مصباح (۱۹۹۹)، با افزودن سه نقش دیگر به طبقه‌بندی بوهلر، نظرات او را توسعه داد. این نقش‌ها عبارتند از: ۱- نقش شعرگونه^۴؛ ۲- نقش القایی^۵؛ ۳- نقش فرازبانی^۶.

در مورد اولین نقش باید گفت که پیام موجود در زبان، محور کلام را تشکیل می‌دهد. به عبارت دیگر نقش شعرگونه نقشی پیام - محور است. نقش القایی بر روش و طریقه‌ی^۷ انتقال پیام تأکید دارد درحالی که نوع سوم بیشتر حالت رمز - محور^۸ دارد. لازم به ذکر است که بعدها بریتون (۱۹۷۰)، با تأیید و توسعه‌ی نقش‌های مذکور و فراهم نمودن یک چارچوب فکری، آنها را در شکوفایی استعدادهای کودکان به کار گرفت.

از زبان‌شناسان دیگر می‌توان از موریس به نقل از هالیدی و حسن (۱۹۸۹)، نام برد که برای زبان، کارکردهای گوناگونی در نظر می‌گیرد: ۱- اطلاعاتی^۹؛ ۲- احساسی^{۱۰}؛ ۳- پی‌گیری^{۱۱}؛ ۴- نمایشنامه‌ای^{۱۲}؛ ۵- توافقی^{۱۳}.

منظور از نقش پی‌گیری به کار بردن زبان جهت برقراری و ادامه‌ی گفتگو می‌باشد. در نقش توافقی، سخنگویان جملاتی انتخاب می‌کنند که ادای آنها جریان ارتباط را از چالش نجات می‌دهد. مثلاً: روز خوبی است، مگه نه؟

با استفاده از مطالبی که تا اینجا بیان شد می‌توانیم، بگوییم که استفاده از زبان با نقش یا نقش‌هایی همراه است که هدف و غرض کلام در آنها نهفته است. به نظر هالیدی (۱۹۸۹)، نقش^{۱۴}، تنها کاربرد زبان نیست بلکه ویژگی بسیار مهم زبان است که زیربنای دستگاه معنایی را شکل می‌دهد. به عبارت دیگر او سازماندهی هر زبان طبیعی را در چارچوب نظریه‌ی کارکردی^{۱۵} قابل توجیه می‌داند.

¹ phonology

² collocation

³ situational

⁴ poetic

⁵ transactional

⁶ meta linguistic

⁷ channel

⁸ code-oriented

⁹ information talking

¹⁰ mood talking

¹¹ exploring talking

¹² play talking

¹³ Grooming Talking

¹⁴ Function

¹⁵ Functional

توماس (۱۹۹۵)، کنش منظوری^۱ را با کارکرد^۲ زبان در بافت یکسان می‌داند. او با ذکر اصطلاحاتی نظیر "اثر منظورشناختی"^۳، "توانایی منظوری"^۴ و "توانایی"^۵، معتقد است واژه‌های مذکور همگی برای بیان مفهومی یکسان یعنی "کنش منظوری"^۶ به کار می‌روند.

"گفتار کنش‌ها" یا کارکردها که به نظر توماس هر دو بیانگر "کنش‌های منظوری" هستند، از نقطه نظر دستوری نیز قابل بررسی می‌باشد.

لازم است به این نکته توجه کنیم که منظور کلام همیشه مستقیم و شفاف بیان نمی‌شود. در چنین مواردی علاوه بر دانش واژگانی که به حوزه‌ی معنایی مربوط است به اطلاعات دیگری جهت درک منظور کلام نیاز داریم. در این ارتباط پچی (۱۹۹۹: ۲۰)، معتقد است: "منظورشناسی بر جنبه‌هایی از معنی تأکید دارد که تنها، با دانش زبانی فهمیده نمی‌شوند. دانش ما از جهان در زمینه‌های گوناگون برای فهم کنش‌های منظوری لازم است، اما معناشناسی^۷ صرفاً معنایی را که به دانش زبانی مربوط است در نظر می‌گیرد."

بنابراین کنش‌های منظوری همان نقش‌هایی هستند که برای زبان در نظر می‌گیریم. کاتینگ (۲۰۰۲: ۱۱۹)، با اشاره به دو نقش القایی^۸ و ارتباطی^۹ که توسط یول و براون (۱۹۸۳)، عنوان شده است، آنها را نقش‌های کلان گفتار می‌نامد. وی بیان می‌دارد که: "نقش القایی در ایراد محتوا و انتقال حقایق مسلم به کار می‌رود". در مقابل، نقشی که در بیان روابط اجتماعی و نظرات شخصی به کار می‌رود و نشان‌دهنده‌ی همبستگی اجتماعی می‌باشد را بعنوان نقش ارتباطی در نظر می‌گیرد.

روش‌شناسی پژوهش

متون مورد تحلیل این تحقیق، گزیده‌ای از سرودهای ملی کشورهای جهان است که از سایت www.nationalanthem.net گرفته شده و سپس با دایره‌المعارف ویکی‌پدیا و همچنین چاپ یازدهم کتاب سرودهای ملی جهان نوشته مایکل جمیسون بریستو^{۱۰}

¹ Functional Force

² Function

³ Pragmatic Force

⁴ Illocutionary Force

⁵ Force

⁶ Illocutionary Act

⁷ semantic

⁸ transactional

⁹ interactional

¹⁰ Michael Jamieson Bristow

(۲۰۰۶)، تطبیق داده شده و سپس با روش تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفته است. کتاب سرودهای ملی جهان، سرودهای ملی ۱۹۸ کشور جهان را به همراه ترجمه‌ی انگلیسی و موسیقی آن با آخرین تغییرات شامل می‌شود.

شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها

این تحقیق، تحقیقی کیفی است که در آن کشورهای مختلف از پنج قاره به صورت تصادفی انتخاب شده و محتوای سرود ملی آنها مورد ترجمه و تحلیل قرار گرفته است. تحلیل محتوا به روشی اطلاق می‌شود که به صورت منظم و عینی به منظور تعیین خصوصیات پیام‌ها به کار برده می‌شود. این روش برای هر شکلی از ارتباطات انسانی - از اشارات تا کتاب‌های درسی و پیام‌های بازرگانی به کار برده می‌شود (دلاور، ۱۳۷۴: ۲۷۵).

در مورد بافتار شعر الگوی خاصی وجود ندارد، لذا در تحقیق حاضر از شیوه‌ای که اسپیتزر، سبک‌شناس آلمانی ارائه نموده است استفاده می‌شود. آن‌گونه که شمیسا (۱۳۷۴)، می‌نویسد: روش اسپیتزر در سبک‌شناسی به دایره واژه‌شناسی یا فقه‌اللغوی معروف است. این روش متضمن سه مرحله است. در مرحله‌ی اول باید آنقدر با اثر مأنوس شد و آنقدر آن را خواند تا یک یا چند ویژگی منحصر به فرد و تکراری آن بر جستجوگر رخ نماید و توجه او را به خود جلب کرده و در ذهنش جرقه‌ای ایجاد نماید؛ در مرحله‌ی دوم باید به توضیح و تفسیر روانشناسانه این مختصات تکراری و پربسامد پرداخت و برای یافتن ارتباط بین آنها و جان و خرد نویسنده کوشش نمود؛ در مرحله‌ی سوم که مرحله‌ی نهایی است برای تأیید و تأکید یافته‌ها و نظرات خود باید به متن مراجعه نمود و به دنبال شواهد و جمع‌آوری آنها رفت تا به این ترتیب بتوان به نظریه‌ای منسجم و صحیح در مورد سبک نویسنده دست پیدا کرد.

در این تحقیق از میان سه مرحله‌ی فوق به مراحل اول و سوم توجه می‌شود. به این ترتیب که با مطالعه مکرر و دقیق سرودها و بررسی موشکافانه تک‌تک جملات در صدد یافتن مختصات تکراری و پربسامد آنها برمی‌آییم و سپس با مراجعه‌ی مکرر به سرودها و جمع‌آوری شواهد و نمونه‌ها و دسته‌بندی کردن آنها می‌کوشیم به بافتار سرودهای ملی هر یک از کشورهای مورد نظر دست یابیم.

تعیین نقش جملات سرودها

در تجزیه‌ی گفتمانی، پیام اصلی جمله یا سخن مورد نظر است و به شکل و ساخت ظاهری آنها کمتر توجه می‌شود. جملات یکسان ممکن است حاوی کارکردهای متفاوت باشند؛ همچنین نقش‌های یکسان می‌تواند با جملات مختلف بیان شود و این بدان معنی

است که عوامل بسیاری در نظام گفتمانی دخالت دارند. بافت و موقعیت مهم‌ترین عاملی است که در فهم گفتمانی و تعیین نقش گفتار مؤثر است. به عبارت دیگر بسته به ملاحظات فرازبانی نظیر موقعیت یا بافت، نوع جمله یا سخنی که در متن مورد استفاده قرار می‌گیرد، تعیین می‌شود. تعیین "نقش"^۱ یا کارکرد اجزای تشکیل‌دهنده‌ی متن، هدف مهمی است که در تجزیه و تحلیل متنی دنبال می‌شود. در اینجا نیز تعیین نقش جملات سرودها که بر اساس ترجمه و تفسیر آنها انجام می‌شود بخش اصلی تحقیق را به خود اختصاص می‌دهد.

بعد از بررسی سرودها و استخراج نقش‌های مربوط به هر جمله، نقش‌های بدست آمده بر اساس فراوانی در جدولی مرتب می‌شوند. نقش‌هایی که فراوانی بیشتری دارند آنهایی هستند که جملات بیشتری را به خود اختصاص می‌دهند و در ابتدای جدول مذکور می‌آیند. اگر فراوانی مربوط به هر نقش را نسبت به کل سرودها بسنجیم، درصد مربوط به آن نقش بدست می‌آید. عدد حاصله نمایانگر درصد جملات سرودهایی است که نقش موردنظر در آنها به کار رفته است. علاوه بر موارد بالا که درباره‌ی فراوانی هر نقش به طور جداگانه و درصد مربوط به آنها می‌باشد، اطلاعات دیگری درباره‌ی مجموع نقش‌های هر سرود، در جدول فوق‌الذکر خواهد آمد. با استفاده از این اطلاعات، فشردگی معنایی هر سرود را مورد بررسی قرار می‌دهیم. این کار با در نظر گرفتن نسبت میان تعداد نقش‌ها و تعداد جملات هر سرود انجام می‌گیرد. سرودهایی که تعداد کل نقش‌های موجود در آنها از مجموع جملاتشان بیشتر باشد، دارای فشردگی معنایی می‌باشند و هر چه این نسبت بزرگ‌تر باشد سرود از فشردگی معنایی بیشتری برخوردار است.

در ارتباط با مقوله‌ی مورد بحث، در جای دیگری از این پژوهش، سرودهایی که جملات هم‌نقش دارند نیز مورد بررسی قرار گرفته‌اند. به عبارت دیگر آن دسته از جملات که کارکرد یکسانی دارند در یک گروه با یکدیگر مقایسه می‌شوند. مقایسه‌ی جملات هر گروه نشان می‌دهد که از نظر ساختاری بین آنها چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی وجود دارد. بعد از تعیین نقش جملات سرودها بر اساس مفهومی که بیان می‌کنند به طبقه‌بندی آنها می‌پردازیم.

در این طبقه‌بندی نقش‌های ۲۲ گانه‌ی مصباح (۱۹۹۹)، که به شرح زیر می‌باشد به کار گرفته شده است: ۱- توصیف ۲- نتیجه‌گیری ۳- سؤال ۴- تأکید ۵- سوگند ۶- انذار ۷- استدلال ۸- انکار ۹- اشاره ۱۰- شرط ۱۱- نفرین ۱۲- دعوت ۱۳- ندا ۱۴- احتمال ۱۵- آرزو ۱۶- بشارت ۱۷- امر ۱۸- ملامت ۱۹- استثناء ۲۰- نهی ۲۱- وعده ۲۲- تسلی.

¹ function

تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج

آنچه در این تحقیق بیشتر مورد توجه قرار گرفته عبارت از نقشی است که زبان برای رساندن مفاهیم ایفا می‌کند. در تجزیه و تحلیل سرودهای ملی، هر جمله بعنوان یک واحد تجزیه و تحلیل مورد بررسی قرار گرفته است. بدین منظور ترجمه‌ی جملات مورد استفاده قرار می‌گیرند. در پایان، نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها ارائه و بحث خواهد شد.

تعریف نقش‌ها

جهت فهم بهتر، نقش‌های به دست آمده از بررسی جملات به صورت زیر تعریف می‌شود:

۱. توصیف: این نقش در بیان خصوصیات و ویژگی‌های یک فرد، یک شی و یا یک پدیده به کار می‌رود.
۲. ندا: این نقش شخص یا گروهی را با ذکر نام مورد خطاب قرار می‌دهد.
۳. اشاره: این نقش جمله‌هایی را شامل می‌شود که تنها از کسی یا چیزی نام می‌برد و درباره‌ی آنها توضیح نمی‌دهد.
۴. تأکید: این نقش تحقق امری را که بیان شده یا می‌شود با شدت همراه می‌سازد. گاهی کلمات مشخصی در این‌گونه جمله‌ها وجود دارند که به روشنی بر نقش تأکید دلالت می‌کنند.
۵. توصیه: در این نقش از انسان‌ها درخواست می‌شود که به انجام عملی اقدام کنند.
۶. آرزو: جمله‌ای است که در آن کسی آرزوی چیزی را می‌کند.
۷. دعا: تقاضا و درخواستی از خداوند را بیان می‌کند.
۸. تحسین: جمله‌ای که به تحسین کسی یا چیزی می‌پردازد که به نوعی توصیف ویژگی‌های مثبت آنان می‌باشد.
۹. استدلال: یعنی دلیل آوردن. چنانچه یک جمله یا قسمتی از یک جمله برای مطلب قبل یا بعد علت یا علت‌هایی را ذکر کند، در نقش استدلال ظاهر شده است.
۱۰. وعده: هنگامی که فردی قولی می‌دهد که کاری را انجام دهد.
۱۱. پیش‌گویی: این نقش از حوادث و رویدادهای آینده خبر می‌دهد.
۱۲. توضیح: این نقش به رفع اجمال می‌پردازد و مطلبی که قبلاً آمده است را تشریح می‌کند.
۱۳. دعوت: انسان‌ها را به عملی فرا می‌خواند که انجام آن برای آنها فواید زیادی به همراه دارد.

۱۴. درود: زمانی که به یک سرزمین و یا مردمانش درود و سلام فرستاده می‌شود.
۱۵. نتیجه‌گیری: در بیان حاصل و نتیجه‌ی مطلبی به کار می‌رود.
۱۶. بشارت: انسان‌ها را از سرنوشت خوشی که در انتظارشان است با خبر می‌کند.
۱۷. سوگند: عبارت است از قسم خوردن به ارزش‌های یک ملت که به وسیله‌ی آن اهمیت مطلبی که بعد از آن خواهد آمد بیان می‌شود.
۱۸. شرط: معمولاً با ادات مخصوصی مثل "اگر" و "در صورتی که" همراه است و انجام عمل یا وقوع حالتی را به عمل یا حالت دیگر مقید می‌سازد.
۱۹. انکار: افکار و عقاید گوناگون معاندان را باطل اعلام می‌کند.
۲۰. انتخاب: انسان‌ها را برای انتخاب چیزی یا حالتی بر سر دو راهی قرار می‌دهد و معمولاً با ادات "یا" دو جمله را به هم پیوند می‌دهد.
۲۱. احترام: انسان‌ها به نشانه‌ی احترام در مقابل پرچم و هنگام شنیدن سرود ملی کشور به پا می‌خیزند و سر تعظیم فرود می‌آورند.
۲۲. سؤال: جملاتی که شامل پرسشی می‌باشند که نیازمند پاسخ است.
۲۳. استثناء: کسی یا چیزی را از یک مجموعه خارج ساخته و آن را منحصر به فرد می‌کند.
۲۴. تعجب: برای بیان شگفتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
۲۵. نهی: انسان‌ها را از انجام کاری باز می‌دارد.
۲۶. شکایت: این کارکرد شامل جملاتی می‌شود که در آن فردی ناخرسندی و نارضایتی خود را نسبت به رفتار و یا عمل نامنتقی و نامنصفانه که در حقش روا داشته شده اظهار می‌دارد.
۲۷. تسلی: نقشی است که در آن به انسان‌ها دلداری داده می‌شود و خاطر آنها از نگرانی‌های ممکن آسوده می‌گردد.
۲۸. انذار: به بدکاران اعلام می‌کند که سرنوشت بدی در انتظار آنهاست.
۲۹. ملامت: به سرزنش کسانی می‌پردازد که کارهای ناپسند انجام می‌دهند.
- در آنچه که در پی می‌آید به منظور آگاهی بیشتر خوانندگان از نحوه‌ی تجزیه و تحلیل سرودهای ملی، تجزیه و تحلیل سرود کشور الجزایر ارایه می‌شود.

تعیین نقش جملات

الف) ترجمه‌ی جمله‌های ۴-۱: ما قسم می‌خوریم به برقی که ویرانگر است، به چشمه‌های خون‌های بخشنده که ریخته شده‌اند، به پرچم‌های تابناک که تکان می‌خورند، در حالی که مغرورانه بر روی کوه‌های مرتفع در اهتزازند، که ما به پا خاسته‌ایم.

ب) نقش(ها): سوگند (۳)، اشاره، توصیف، تحسین، استدلال.
 ج) توضیحات: کلمات "ویران‌گر"، "بخشنده"، "تابناک"، "مغرورانه" و "مرتفع" برای توصیف به کار رفته و به تحسین مردمان این سرزمین پرداخته‌اند. "پرچم" اشاره به پرچم کشور الجزایر دارد و این‌ها همه دلیل برخاستن و آمادگی مردمان این سرزمین برای دفاع می‌باشد.

الف) ترجمه‌ی جمله‌های ۹-۵: و اگر زنده بمانیم یا کشته شویم، تصمیم گرفته‌ایم که الجزایر زنده بماند پس شاهد باش، شاهد باش، شاهد باش.
 ب) نقش(ها): شرط، وعده، پیش‌گویی، توصیه (۳)، تأکید (۲).
 ج) توضیحات: گوینده در این جمله‌ها عهد می‌بندد که در شرایط مرگ یا زندگی برای زنده بودن کشورش بکوشد و از شنونده درخواست می‌کند که شاهد به حقیقت پیوستن آن باشد. تکرار جملات آخر باعث تأکید شده است.

الف) ترجمه‌ی جمله‌های ۱۱-۱۰: ما در راه حقیقت سربازیم و برای استقلالمان جنگیدیم.
 ب) نقش(ها): توصیف، استدلال.
 ج) توضیحات: جمله‌ی اول به توصیف سربازان پرداخته و جمله‌ی دوم دلیل جنگیدن آنها را بیان می‌کند.

الف) ترجمه‌ی جمله‌های ۱۳-۱۲: وقتی صحبت می‌کردیم کسی به حرف ما گوش نمی‌داد. پس صدای باروت را وزن و آهنگ و ریتم خود قرار دادیم و صدای مسلسل‌ها را ملودی خود.
 ب) نقش(ها): شکایت، نتیجه‌گیری.
 ج) توضیحات: در جمله‌ی اول گوینده از نشنیده شدن صدای خود و هموطنانش شکایت می‌کند و در نتیجه به سراغ باروت و مسلسل می‌رود.

الف) ترجمه‌ی جمله‌های ۱۷-۱۴: از قهرمانان خود لشگری خواهیم ساخت، از کشته‌های خود شکوه خواهیم ساخت، ارواح ما به سوی ابدیت صعود می‌کند و روی شانه‌هایمان پرچم را بلند می‌کنیم.
 ب) نقش(ها): وعده (۳)، پیش‌گویی (۳)، بشارت، اشاره.

ج) توضیحات: در جملات نیز پرچم اشاره به پرچم الجزایر دارد. گوینده‌ی قول ساختن لشگری از قهرمانان و شکوه کشته‌ها و بلند کردن پرچم بر روی شانه‌ها را می‌دهد و بشارت می‌دهد که عاقبت ارواح آنها ابدیت است.

الف) ترجمه‌ی جمله‌ی ۱۸: برای جبهه آزادی وطن قسم خورده‌ایم.

ب) نقش(ها): سوگند.

ج) توضیحات: گوینده سوگند می‌خورد برای آزادی وطنش تلاش کند.

الف) ترجمه‌ی جمله‌های ۲۳-۱۹: فریاد سرزمین پدری از جبهه‌های جنگ می‌آید. به آن گوش بده و به این فریاد پاسخ گو. بگذار با خون شهیدان نوشته شود و برای نسل‌های آینده خوانده شود.

ب) نقش(ها): توصیف، توصیه (۴)، تأکید.

ج) توضیحات: اولین جمله‌ی جبهه‌ی جنگ را توصیف می‌کند. درخواست گوینده و تکرار آن موجب تأکید شده است.

الف) ترجمه‌ی جمله‌ی ۲۴: آه، شکوه، ما دستانمان را به سوی تو دراز کرده‌ایم.

ب) نقش(ها): ندا، اشاره، تحسین.

ج) توضیحات: کلمه‌ی "شکوه" اشاره به کشور الجزایر دارد و آن را تحسین می‌کند.

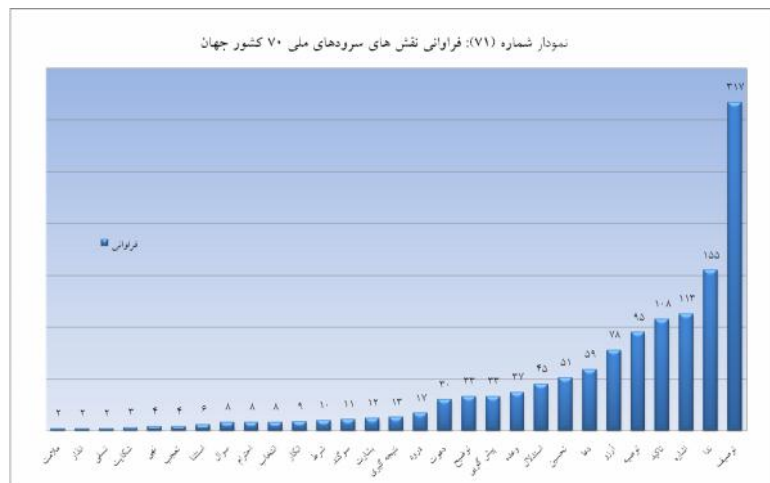
مضامین ملی

در این سرود مضامین ملی کشور الجزایر با اشاره به این کلمات بیان شده است: سرزمین پدری، کوه‌های مرتفع، پرچم، استقلال، قهرمانان، آزادی، جبهه‌های جنگ، شهیدان، نسل‌های آینده.

نتیجه‌گیری، بحث و برداشت

فراوانی نقش‌ها

با توجه به اینکه تعداد نقش‌ها (۱۲۷۳)، بسیار بیشتر از تعداد جمله‌ها (۷۲۶) می‌باشد، بنابراین جملات زیادی با بیش از یک نقش - نقش‌های گوناگونی که از لحاظ فراوانی با یکدیگر یکسان نیستند - وجود خواهد داشت. نمودار ۱ کلیه‌ی نقش‌های بدست آمده در بررسی گزیده‌ای از سرودهای ملی کشورهای جهان را نشان می‌دهد که بر اساس فراوانی و از زیاد به کم مرتب شده‌اند.

نمودار ۱: فراوانی نقش‌های سرودهای ملی ۷۰ کشور جهان

با توجه به این نمودار کارکرد توصیف که در ۳۱۷ جمله به کار رفته فراوان‌ترین نقش می‌باشد. بعد از آن کارکرد ندا با فراوانی ۱۵۵ پربسامدترین نقش محسوب می‌شود. سومین نقش اشاره است که در ۱۱۲ جمله به کار رفته است. نقش‌های تأکید، توصیه، آرزو، دعا، تحسین، استدلال، وعده، پیش‌گویی، توضیح، دعوت، درود و نتیجه‌گیری به ترتیب مکان‌های بعدی - چهارم تا پانزدهم - را به خود اختصاص می‌دهند. نقش‌های تسلی، انذار و ملامت که هر کدام در دو جمله به کار رفته‌اند دارای کمترین فراوانی می‌باشند. پس از اینها نقش شکایت که در سه جمله و نقش‌های تعجب و نهی که هر دو به طور یکسان در چهار جمله به کار رفته‌اند کم‌بسامدترین نقش‌ها می‌باشند. نقش استثناء در شش جمله، نقش‌های احترام، انتخاب و سؤال هر سه در هشت جمله و نقش انکار در نه جمله استفاده شده‌اند. دیگر نقش‌های باقیمانده شرط، سوگند و بشارت می‌باشند که به ترتیب دارای فراوانی ۱۰، ۱۱ و ۱۲ هستند.

محاسبه فشردگی معنایی

محاسبه‌ی فشردگی معنایی که نسبت میان تعداد نقش‌ها و تعداد جمله‌ها را نشان می‌دهد عبارت است از:

$$\text{فشردگی معنایی} = \frac{\text{تعداد نقش‌ها}}{\text{تعداد جمله‌ها}} \times ۱۰۰$$

ارتباط بین نقش و صورت

یک نقش ممکن است با استفاده از صورت‌های گوناگون بیان شود؛ همچنین یک صورت یکسان می‌تواند در موقعیت‌های مختلف بیانگر نقش‌های گوناگون باشد. به عبارت دیگر تنها شکل ظاهری کلمات و جملات نیست که در متن کارکرد خاصی را پدید می‌آورد بلکه عوامل دیگری از جمله موقعیت و شرایط حاکم بر گفتمان در به وجود آمدن نقش‌های زبانی دخالت دارند، بنابراین بین دو مقوله صورت و نقش یک ارتباط مستقیم و یک به یک وجود ندارد. با وجود این در مواردی شکل و ساختمان کلمات و جملات می‌تواند بعنوان نشانه‌هایی در یافتن کنش‌های منظوری - نقش‌ها - مورد استفاده قرار گیرند.

پس از بررسی جملات هم‌نقش در سرودهای ملی هفتاد کشور جهان ویژگی‌های مشترک نحوی یا واژگانی آنها به صورت زیر بیان می‌شود:

۱- توصیف: از مجموع ۳۱۷ جمله‌ای که دارای این نقش هستند در ۷۱ جمله ضمیر موصولی (کسی که، جایی که، چیزی که، زمانی که) که قبل از بند توصیفی قرار می‌گیرد به کار رفته است. در سایر جملات ترکیب اسم و صفت و یا صفت به تنهایی استفاده شده است.

۲- ندا: از ۱۵۵ جمله‌ای که بیانگر نقش ندا هستند در ۳۰ جمله حرف ندای "ای" و یا ترکیب "اسم + ا" مانند ملکا به کار رفته است. در ۱۷ جمله اسم به صورت مستقیم مورد خطاب قرار گرفته و در ۱۰۸ جمله با استفاده از صفت، ترکیب اسم و صفت و ... خطاب غیر مستقیم صورت گرفته است مانند: قلمرو آزاد، عشق ما به تو عظیم است.

۳- اشاره: از صفت برای اشاره بدون مرجع به چیزی یا کسی در ۴۵ جمله از مجموع ۱۱۲ جمله دارای این نقش استفاده شده است. اشاره‌ی مستقیم به کشور، سرزمین، پرچم و غیره در ۴۴ جمله استفاده شده است. در ۲۳ جمله‌ی باقیمانده از ضمائر اشاره (این، آن، جایی و ...) و ضمائر فاعلی استفاده گردیده است.

۴- تأکید: در تمامی ۱۰۸ جمله‌ای که نقش تأکیدی دارند به غیر از چند جمله که از کلمات حتماً، شدیداً، سخت و ... استفاده شده، در سایر جملات تکرار جمله یا کلمه برای تأکید بیشتر به کار رفته است.

۵- توصیه: در تمامی ۹۵ جمله‌ای که دارای این نقش هستند از فعل امری استفاده شده است.

۶- آرزو: به طور کلی ۷۸ جمله در سرودهای مورد مطالعه بعنوان جملات آرزو در نظر گرفته شده‌اند. از این تعداد ۳۶ جمله با "ای کاش" آغاز شده و ۱۱ جمله دارای فعل امری و ۲۹ جمله فعل "باد" دارند. در دو جمله نیز از فعل "آرزو می‌کنیم" استفاده شده است.

۷- دعا: از ۵۹ جمله‌ای که دارای این نقش هستند ۵۸ جمله از واژه‌ی "خدا" بعنوان به انجام رساندن کاری تقاضا شده است و یک جمله نیز فعل "دعا می‌کنیم" به کار برده شده است.

۸- تحسین: تمامی ۵۱ جمله‌ی دارای این نقش شامل صفت‌های مثبت می‌شود.

۹- استدلال: بر اساس نتایج بدست آمده ۴۵ جمله بیانگر نقش استدلال می‌باشد که در ۲۰ جمله از کلمه‌ی "به خاطر"، در ۸ جمله از "زیرا"، در ۷ جمله از حرف ربط "که" و در ۵ جمله از حرف ربط "تا" استفاده شده است در دیگر جملات استدلالی (۵ جمله) از نظر ساختمان نحوی یا واژگانی هیچ خصوصیت مشترکی بدست نیامد.

۱۰- وعده: ۳۷ جمله دارای کارکرد وعده می‌باشند که در بیشتر آنها از زمان آینده استفاده شده و زمان‌های حال به کار رفته نیز خبر از قول و پیمانی می‌دهند که در آینده به وقوع می‌پیوندد. در یک جمله نیز صراحتاً از فعل "پیمان می‌بندیم" استفاده شده است. ۱۱- پیش‌گویی: ۳۳ جمله‌ای که دارای این نقش هستند همگی به زمان آینده می‌باشند و در همه‌ی آنها از افعال کمکی زمان آینده استفاده شده است.

۱۲- دعوت: ۳۰ جمله دارای این نقش هستند و همگی در قالب جمله امری بیان شده‌اند.

۱۳- درود: در تمامی ۱۷ جمله‌ای که در این نقش به کار رفته‌اند از واژه "درود" استفاده شده است.

۱۴- نتیجه‌گیری: در ۱۳ جمله‌ای که در این نقش به کار رفته‌اند کلمه "پس، بنابراین" استفاده شده است.

۱۵- به طور کلی ۱۲ جمله بعنوان جملات در بردارنده بشارت در نظر گرفته شد که همگی دارای ویژگی‌های بشارت مانند آینده شاد، روییدن سرور، سربلندی، رستگاری و غیره هستند.

۱۶- سوگند: در تمامی ۱۱ جمله‌ای که در این نقش به کار رفته‌اند از واژه‌ی "قسم، swear" استفاده شده است.

۱۷- شرط: عبارات "اگر، در صورتی که" در همه‌ی ۱۰ جمله‌ای که بیانگر این نقش هستند وجود دارد.

۱۸- انتخاب: ۸ جمله‌ی دارای این نقش شامل حرف ربط "یا" می‌باشند.

۱۹- انکار: عبارات منفی‌ساز در ۹ جمله‌ی دارای این نقش به کار رفته است.

۲۰- احترام: به نشانه‌ی احترام در تمامی ۸ جمله عبارات "برخیزید، بایستید، احترام بگذارید و تعظیم کنید" به کار رفته است.

۲۱- سؤال: کلمات سؤالی " چرا، کجا، آیا و چطور" در ۸ جمله دارای این نقش به کار رفته است.

۲۲- استثناء: این کارکرد با شش جمله دارای این عبارات می‌باشد: فقط، فقط یکی از، تنها.

۲۳- تعجب: در چهار جمله‌ای که دارای این نقش می‌باشند کلمات تعجبی مانند "شگفت‌انگیز" به کار رفته است.

۲۴- نهی: در چهار جمله این کارکرد بیان شده است.

۲۵- شکایت: شکایت از سرنوشت بد، گوش ندادن به صحبت کسی و بدشانسی در سه جمله دارای این نقش به کار رفته است.

بررسی جمله‌های هم‌نقش از نظر ساختمان و واژگان نشان می‌دهد بین نقش و صورت رابطه‌ی مستقیم و یک به یک وجود ندارد. به عبارت دیگر نقش‌های یکسان ممکن است در قالب‌های گوناگون بیان شود؛ اما این بدان معنی نیست که بین این دو مقوله هیچ رابطه‌ای نیست. ارتباط بین صورت و نقش یک رابطه‌ی نسبی است و نتایج بدست آمده نیز این مطلب را تأیید می‌کند.

در ارتباط با نقش‌های جملات سرودهای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته در پژوهش حاضر، نتایج به دست آمده تا حدودی در راستای پژوهش‌های صورت گرفته توسط مصباح (۱۹۹۹)، جمشیدی‌نسب (۲۰۰۴) و مرادی (۱۳۸۴) می‌باشد. در هر سه پژوهش انجام شده مانند پژوهش حاضر نقش توصیف نسبت به نقش‌های دیگر بالاترین بسامد را داشته است؛ همچنین نقش تسلی در تحقیق حاضر همانند تحقیق مصباح (۱۹۹۹)، دارای کمترین بسامد می‌باشد.

مضامین ملی به کار رفته در سرود ملی کشورهای بررسی شده

واژگان و اصطلاحات و ساختار سرودهای ملی بازتاب مضامینی است که نوع ادبی خاصی را پدید آورده است که از آن می‌توان به "ژانر سرود ملی" تعبیر کرد. همان‌طور که در ابتدا گفته شد، یکی از اهداف این پژوهش استخراج واژه‌های محتوایی است که بیانگر هویت ملی سرزمین‌های بررسی شده می‌باشد. پژوهش نشان داد در سرود ملی تمامی کشورها آثاری از موضوعات زیر وجود دارد:

۱. تهاجم مثل جنگ، درگیری، دشمن، خونریزی، مرگ، کشتن یا کشته شدن، سلاح و انتقام.

۲. درد مثل رنج بردن، مجروح شدن، فدا شدن، شهادت، خطر و تهدید حملات بیگانه.

۳. آزادی، استقلال و رهایی از اسارت.
  ۴. ایده‌آل‌های والا و بزرگ بشری مثل راستگویی، صداقت، افتخار، اتحاد، وفاداری، شجاعت، عدالت، صلح و معنویت.
  ۵. طبیعت، کوه، رودخانه‌ها و مناطق خاص طبیعی کشور.
  ۶. شادی مثل سرودهای شاد، عشق، زیبایی، اوج رهایی از قیدهای زندگی بشری.
  ۷. مذهب، وفاداری، خدا، ایمان، پیامبر، اعتقاد و آمرزیده شدن و طلب آمرزش.
  ۸. مفاهیم نوستالوژیک مثل تاریخ، خاطرات، نیاکان.
- علاوه بر این در سرود ملی کشورهای غیر مسلمان آثار کمتری از درد، غم و اندوه وجود دارد و در مقابل بیشتر به مقوله‌ی آزادی و شادمانی می‌پردازند. از طرف دیگر در سرودهای ملی کشورهای مسلمان بیشتر از عزت، سربلندی، صلح و ایده‌آل‌های عنوان شده صحبت به میان می‌آید. سرودهای ملی کشورهای غیر مسلمان تأکید بیشتری بر طبیعت و عدالت دارد، در حالی که در کشورهای مسلمان افتخار و صداقت اصلی‌ترین مضامین ملی است. شایان ذکر است مواردی مثل مذهب، تاریخ، شجاعت، سربلندی، معنویت و برتری‌طلبی در تمام سرودهای ملی به طور یکسان تعریف می‌شود. سرود ملی منبع غنی و ارزشمندی از اطلاعات تاریخی و عقیدتی یک کشور است که فرهنگ و هویت یک ملت را نشان می‌دهد.
- به طور کلی سرود ملی کشورهای غیر مسلمان بیشتر بر مفاهیم انسانی و آرامش و تبعات آن تمرکز دارد در حالی که سرود ملی کشورهای مسلمان تأکید بیشتری بر غم و درد از دست دادن جوانان در جنگ‌ها، تلاش برای برقراری صلح و افتخار و عزت حاصل از پیروزی دارد.

فهرست منابع:

- حق‌شناس، علی محمد (۱۳۷۰). مقالات ادبی، زبان‌شناختی، تهران، انتشارات نیلوفر.
- دلاور، علی (۱۳۷۴). مبانی نظری و علمی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران، انتشارات رشد.
- شمیسا، سیروس (۱۳۷۴). کلیات سبک‌شناسی، تهران، انتشارات فردوس.
- صلح‌جو، علی (۱۳۷۷). گفتمان و ترجمه، تهران، نشر مرکز.
- لک، منوچهر (۱۳۸۴). ایران زمین در آئینه‌ی شعر فارسی، تهران، مؤسسه‌ی مطالعات ملی.
- مرادی، مجتبی (۱۳۸۴). تجزیه و تحلیل متنی جزء بیست و هفتم قرآن کریم، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، شیراز، دانشگاه شیراز.
- معینی علمداری، جهانگیر (۱۳۸۱). "تجلی وجدان تاریخی در بوم: هایدگر و سرچشمه‌های تاریخی - مکانی هویت"، فصلنامه‌ی مطالعات ملی، شماره‌ی ۱۴.
- یارمحمدی، لطفاله (۱۳۷۴). پانزده مقاله در زبان‌شناسی مقابله‌ای و ساخت زبان فارسی: دستور، متن و گفتمان، تهران، انتشارات رهنما.
- _____ (۱۳۸۳). گفتمان‌شناسی رایج و انتقادی، تهران، انتشارات هرم.

Britton, J. (1970). *Language and Learning*, Harmondsworth, Penguin.

Brown, E. & Yule, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge. Cambridge, Cambridge University Press.

Bühler, K. (1934). *Sprachtheorie: Die darstellungs function desprache*, Jena, Fischer.

Cutting, J. (2002). *Pragmatics & Discourse*, London, Routledge.

Halliday, M.A.K., & Hasan, R. (1989). *Aspects of language in a social-Semiotic Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_anthems.

Jamshidi Nasab, R. (2004). *A Textual analysis of the twenty ninth book of the Ouran*. Unpublished M.A. Thesis. Shiraz University.

Mesbah, A. (1999). *A Textual Analysis of the thirteenth Book of the Quran*, Unpublished M.A. Thesis. Shiraz University.

Nunan, D. (1993). *Discourse Analysis*. London, Penguin.

Peccei, J.S. (1999). *Pragmatics*, London: Rutledge.

Rahimian, J. (1995). *Clause Types and other Aspects of Clause Structure in Persian: A Study Oriented towards Comparison with*

English. Unpublished Ph.D. Thesis, Queensland, The University of Queensland.

Thomas, J. (1995). *Meaning in Interaction: An Introduction to Pragmatics*, London: Longman Group Limited.

Van Dijk, T.A. (1977). *Text and Content: Explorations in the semantics and Pragmatics of Discourse*. New York: Longman Group LTD.

[www. Nationalanthems.net](http://www.Nationalanthems.net)

Yule.G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.